

Natuurtoets Vathorst

Deelgebied Velden 2C en 2D

Natuurtoets Vathorst Deelgebied Velden 2C en 2D

M. van Delft
m.v.v. J. Maassen en K. van Bochove.

Natuurtoets Vathorst

Deelgebied Velden 2C en 2D

© 2013 Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, Culemborg

Ecologisch Adviesbureau Viridis bv
Beesdseweg 3-18
4104 AW Culemborg
T 0345 753 275
info@bureau-viridis.nl
www.bureau-viridis.nl
KvK 110 557 87
Btwnr NL 8212 39 119 B01
Triodos Bank 19 84 48 600

Tekst en samenstelling: M. van Delft
Foto's in rapport: J. Maassen & M. van Delft
Foto voorblad: Impressie Velden 2D
Projectnummer: 2013-31
Wijze van citeren: Delft, M. van, 2013. Natuurtoets Vathorst Deelgebied Velden 2C en 2D.. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg.

In opdracht van: Ontwikkelingsbedrijf Vathorst
Contactpersoon: Dhr. R. Berniers

Status: Definitief 22-04-2013
Ondertekening: Th. de
Paraaf:

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die redenen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbureaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet van conform de wet ter zake kundige ecologen, waarborgen wij onze onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

Inhoud

1	Inleiding	2			
1.1	Aanleiding en context	2			
1.2	Vraagstelling	2			
2	Gebiedsbeschrijving	3			
2.1	Beschrijving onderzoeksgebied	3			
3	Wettelijk kader	9			
3.1	Flora en faunawet	9			
4	Methode	11			
4.1	Literatuuronderzoek	11			
4.2	Veldonderzoek	11			
5	Onderzoekresultaten	13			
			5.1	Veenweg 21	13
			5.2	Resultaten Landweg 2	14
			5.3	Resultaten Landweg 4	16
			5.4	Resultaten Velden 2D	18
		6		Effecten op strikt beschermde soorten	19
			6.1	Effecten Veenweg 21	19
			6.2	Effecten Landweg 2	21
			6.3	Effecten Landweg 4	22
			6.4	Effecten Velden2D	22
		9		Literatuur	26
				Bijlage 1: Alternatieve verblijfplaatsen in nieuwbouw	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

Momenteel wordt de woonwijk Vathorst gerealiseerd door Ontwikkelingsbedrijf Vathorst. Begin 2011 is ruim de helft van de circa 11.000 woningen gerealiseerd en opgeleverd. Er moet nog een groot aantal woningen worden gebouwd. En ook op het bedrijventerrein en het kantorenpark wordt nog volop gebouwd. Om de plannen in Deelgebied Velden 2C en 2D te kunnen realiseren is het noodzakelijk om een aantal bestaande woningen te slopen en groenstructuren te verwijderen. Later worden de percelen bouwrijp gemaakt.

Mogelijk hebben de voorgenomen ingrepen negatieve effecten op strikt beschermde soorten flora en fauna. Daarnaast wordt een herziening van het bestemmingsplan Velden 2D voorbereid. Ten behoeve van het bestemmingsplan is een aanvullend flora en fauna onderzoek noodzakelijk.

Zinnig Beheer en Meer, de beheerder van de te slopen panden heeft eerder opdracht gegeven aan Bureau Viridis om de panden te onderzoeken op aanwezige strikt beschermde soorten. Deze veldonderzoeken zijn uitgevoerd en er is een goed beeld verkre-

gen van de aanwezige soorten. Het is noodzakelijk om de effecten te analyseren en een Natuurtoets op te stellen.

1.2 Vraagstelling

De sloop van de woningen, het verwijderen van groenstructuren en het bouwrijp maken van percelen kan gevolgen hebben voor de ter plaatse voorkomende (beschermde) flora en fauna. Om goed voorbereid te zijn op een eventueel noodzakelijke ontheffing met betrekking tot de Flora- en faunawet wil Ontwikkelingsbedrijf Vathorst antwoord op de volgende vragen:

- Zijn er strikt beschermde soorten flora en fauna of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig in het onderzoeksgebied;
- Ondervinden de aangetroffen strikt beschermde soorten negatieve effecten van de ingrepen?
- Kunnen eventuele negatieve effecten worden voorkomen of verzacht door het uitvoeren van mitigerende maatregelen? Zo ja, welke?
- Is het noodzakelijk een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen?

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Beschrijving onderzoeksgebied

Deelgebied Velden 2C en 2D maakt deel uit van de nieuwe woonwijk Vathorst, gelegen aan de noordoost zijde van Amersfoort. Het deelgebied ligt nabij de kern van het dorp Hooglanderveen. Een groot deel van Vathorst is reeds ontwikkeld. Deelgebied Velden 2C en 2D is een gebied wat nog in kleinschalige agrarische staat verkeerd. Het groene 'eiland' is omgeven door de bebouwing van het dorp Hooglanderveen aan de zuidzijde en de nieuwbouwwoningen van woonwijk Vathorst aan de Noordzijde.

Het onderzoeksgebied bestaat uit een aantal woningen met bijbehorende opstallen en erven. De perce-

len Landweg 2 en Landweg 4 zijn onderzocht. Deze woningen zullen worden gesloopt en worden momenteel tijdelijk bewoond (anti-kraak). De bebouwing op perceel Veenweg 21 is al gesloopt, op dit perceel zijn de groenstructuren onderzocht.

Naast bovengenoemde percelen is ook het gebied Velden 2D specifiek onderzocht. Velden 2D bestaat uit de agrarische gronden gelegen tussen de onderzochte woningen in. In figuur 1 wordt het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 1 | Overzicht van het onderzoeksgebied.

2.1.1 Veenweg 21

In 2011 is de woning en het erf aan de Veenweg 21 onderzocht op de aanwezigheid van strikt beschermde soorten flora en fauna. Er werden foeragerende vleermuizen en broedlocaties van huismussen aangetroffen. Voor de sloop van de woning en de bijbehorende opstallen is in 2011 voorafgaande aan de sloopwerkzaamheden een Natuurtoets in het kader van de Flora- en faunawet opgesteld (Maassen & Van Delft, 2011; Van Delft *et al.*, 2011). De voorgeschreven mitigerende maatregelen zijn op de juiste wijze onder begeleiding van een ter zake kundige ecooloog van Bureau Viridis uitgevoerd.

Een van de mitigerende maatregelen was om de erfbeplanting op deze locatie zo veel mogelijk te integreren in de toekomstige plannen. Door een noodzakelijke bodemsanering vanwege vervuiling kunnen de bomen niet behouden blijven. Gezien bovenstaande informatie is het noodzakelijk het belang van de erfbeplanting voor vleermuizen en huismussen nogmaals te beoordelen. Dit is in september 2012 gebeurd. In deze Natuurtoets worden de effecten van het verwijderen van de erfbeplanting op het perceel aan de Veenweg 21 geanalyseerd.

In onderstaande afbeeldingen wordt een impressie weergegeven van het onderzoeksgebied Veenweg 21.

Het woonhuis is reeds gesloopt in het najaar van 2012. De erfbeplanting is behouden, enkel de tuinplanten zijn verwijderd (1). Overzicht van het bijbehorende verruigde grasland van Veenweg 21 (2).

Impressie van het woonhuis voorafgaande aan de sloop, foto is gemaakt in de zomer van 2011 (3). Verruigde grasland met daarop de tot dusver behouden erfbeplanting (4).

2.1.2 Landweg 2

De bebouwing op Landweg 2 te Hooglanderveen bestaat uit een woonhuis en een schuurtje dat in een later stadium met het huis is verbonden. Hierdoor zijn zowel het woonhuis als het voormalige schuurtje bewoond. Onder de dakkap van het woonhuis en het schuurtje is een verdieping met een lage zolderruimte aanwezig. Aan weerszijden van de woning is een dichte sierbegroeiing aanwezig van coniferen, rododen-

dron, spar en taxus en een natuurlijke begroeiing die bestaat uit els, ruwe berk en schietwilg. Achter het huis (oostkant) is een relatief verruigd grasland gelegen dat al enkele jaren niet gemaaid wordt. Van de oorspronkelijke perceel afscheiding rest nog een relict van een elzensingel, een aantal vermolmde knotelzen en een singel van schietwilgen die zijn aangevuld met Canadapopulieren.

Woning Landweg 2 (5 en 6).

Erfafscheiding noordelijke zijde van het perceel (7) en oprit met erfbeplanting (8).

2.1.3 Landweg 4

De te slopen bebouwing op het perceel Landweg 4 te Hooglanderveen bestaat uit een tweetal schuren en de resten van een derde stenenschuur. De te slopen schuren betreffen een bakstenen schuur (oorspronkelijk een varkensstal) en een grotendeels houten schuur. De houten schuur verkeert in verval; de ste-

nen schuur is nog redelijk intact. De dakbekleding van de schuren bestaat uit asbest/ebonieten golfplaten en deels uit kunststof golfplaten. Een klein deel van de daken is bedekt met (losliggende) dakpannen. Het groen omvat een tweetal uitgegroeide sparren en een dichte haag van coniferen die 180 cm hoog is. Het woonhuis met rieten dak blijft behouden.

Woning en opstallen aan de Landweg 4 (9 en 10).

Boomgaard aan de westelijke zijde van het woonhuis (11) en de graslanden met groenstructuren aan de oostelijke zijde van het woonhuis (12).

2.1.4 Velden 2D

De percelen aan de Landweg 2 en 4 vallen binnen ontwikkelingsgebied Velden 2D. Daarnaast bestaat Velden 2D uit de agrarische percelen gelegen bij de woningen tussen de Landweg en de Veenweg.

Het gaat om graslandpercelen met groenstructuren als knotwilgen. Op deze percelen grazen een klein aantal schapen. Het eerste perceel nabij de Veenweg ligt al enige tijd braak. Op dit perceel is een ruigtevegetatie ontstaan.

Knotwilgenrijen tussen de woningen aan de Landweg (13 en 14).

Ruigte vegetatie op het perceel aan de kruising Veenweg/Landweg (15). Perceel met schapen achter Landweg 4 (16).

2.2 Vergunningen en ontheffingen

Om te bepalen welke natuurwetgeving relevant is bij het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen is de ligging van het onderzoeksgebied ten opzichte van (beschermde) natuurgebieden van belang.

➤ Nationaal Landschap

Het onderzoeksgebied ligt niet binnen de begrenzing van het Nationaal Landschap Arkenheem – Eemland. Voor ingrepen binnen de begrenzing van een Nationaal Landschap geldt het 'ja mits' principe. Belangrijk is dat de ingrepen de kernwaarden van het landschap niet aantasten en juist versterken. Het is niet aanmerkelijk dat het object in de toekomst binnen de begrenzing van het Nationaal Landschap Arkenheem - Eemland zal gaan vallen, ondanks dat de begrenzing van dit Nationaal Landschap nog niet definitief is vastgesteld.

➤ Natuurbeschermingswet

Ook ligt het onderzoeksgebied niet binnen de begrenzing van een Natura2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied Arkenheem ligt ruim 4,5 km ten noorden van het plangebied. Het is uitgesloten dat de geplande ontwikkelingen significante negatieve effecten

op de aangewezen natuurdoeltypen in Natura2000-gebieden hebben. Een toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet is niet nodig.

➤ Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt ca. 3 km buiten de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Wanneer de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS worden aangetast door de voorgenomen ontwikkelingen is het noodzakelijk een Nee, tenzij-toets uit te voeren. Gezien de ligging van het plangebied buiten de EHS en de aard van de ingrepen is het niet noodzakelijk een Nee, tenzij-toets uit te voeren.

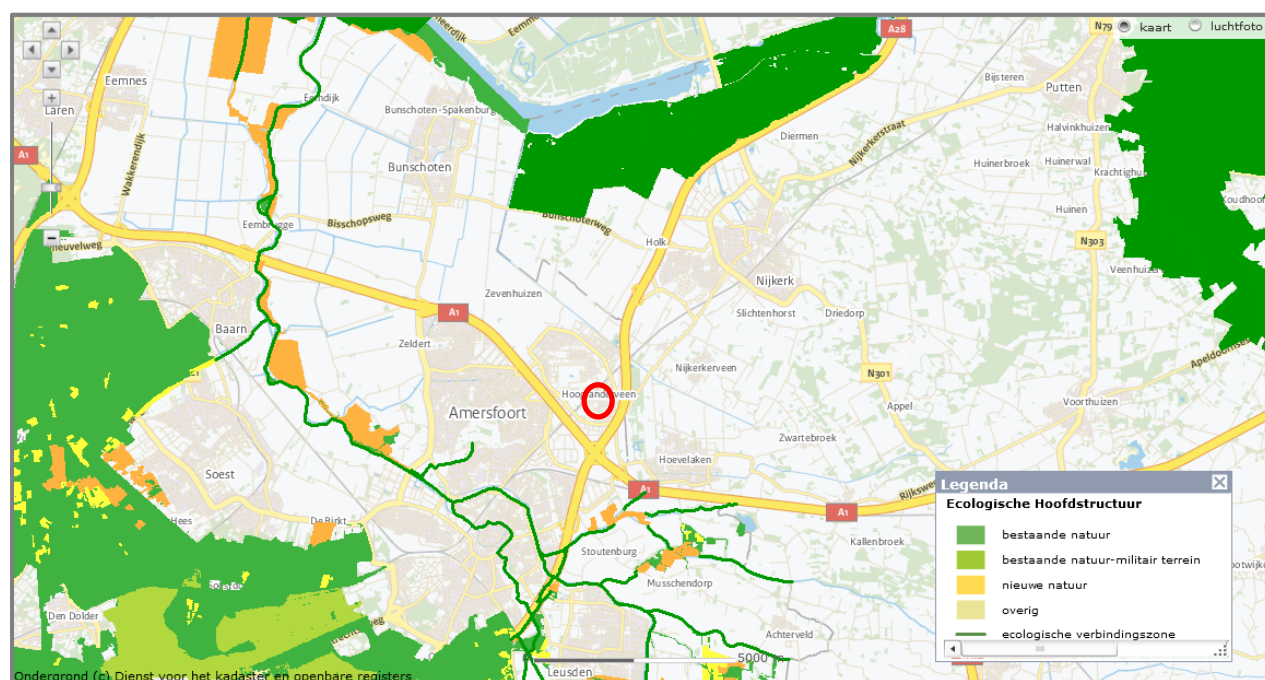
➤ Flora- en faunawet

Het is bekend dat strikt beschermde soorten voorkomen in het onderzoeksgebied. Daarom is het noodzakelijk een Natuurtoets in het kader van deze wet uit te voeren.

➤ Conclusie

Een toetsing in het kader van de Flora- en faunawet volstaat.

Figuur 2 | Ligging van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden (Bron: Provincie Utrecht).

3 Wettelijk kader

3.1 Flora en faunawet

De Flora- en faunawet is alleen (met uitzondering van de zorgplicht) van toepassing op de in de wet aangegeven beschermde soorten. Dit zijn alle van nature in Nederland voorkomende zoogdiersoorten (met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis), alle soorten amfibieën en reptielen, bepaalde soorten vissen (met uitzondering van soorten van de Visserijwet 1963) en alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Bovendien is een aantal planten- en diersoorten aangewezen als zijnde beschermde soorten. De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om er voor te zorgen dat de in het wild levende soorten zoveel mogelijk ‘met rust gelaten’ worden.

Op 21 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur betreffende artikel 75 van de FF-wet van kracht geworden. Hierbij wordt onderscheid tussen de soorten aangebracht, waarbij de volgende groepen worden onderscheiden:

➤ *Tabel 1 ‘Algemene soorten’*

Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een vrijstelling wordt verleend. Er hoeft geen ontheffing van Art. 75 van de FF-wet te worden aangevraagd. Wel is op de ingrepen de zorgplicht van toepassing. De zorgplichtbepaling houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende planten en dieren, evenals voor hun directe leefomgeving. In onderhavige rapportage wordt niet ingegaan op de voorkomende soorten uit tabel 1 van de Flora- en faunawet vanwege de geldende vrijstelling.

➤ *Tabel 2 ‘Overige soorten’*

Voor deze soorten geldt dat bij ruimtelijke activiteiten geen ontheffing Art. 75 van de FF-wet hoeft te worden aangevraagd, mits de activiteiten worden uitgevoerd volgens een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Zolang een dergelijke gedragscode nog niet is geformuleerd zijn ruimtelijke

activiteiten met betrekking tot deze soorten wel ontheffingsplichtig.

De soorten genoemd in tabel 2 van de Flora- en faunawet zijn in feite middelzwaar beschermd. Om de leesbaarheid van de rapportage te bevorderen wordt in de tekst geen verschil gemaakt tussen strikt en middelzwaar beschermde soorten. Deze categorieën worden beide aangeduid met ‘strikt beschermd’ omdat zonder gedragscode dezelfde mitigerende maatregelen genomen moeten worden om negatieve effecten op deze soorten te voorkomen. Indien relevant zal in de tekst onderscheid gemaakt worden tussen middelzwaar en strikt beschermde soorten. Dit is bijvoorbeeld zo als de werkzaamheden conform een goedgekeurde gedragscode worden uitgevoerd. In alle overige gevallen wordt enkel de term ‘strikt beschermde soorten’ gebruikt.

➤ *Tabel 3 ‘Bijzondere soorten’*

Dit zijn soorten die vermeld staan in bijlagen van de Habitatrichtlijn en alle vogelsoorten. Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een ontheffing aangevraagd moet worden van Art. 75 van de FF-wet. Deze ontheffing zal getoetst worden aan drie criteria:

- Is er sprake van een bij de wet genoemd belang;
- Is er een alternatief, zo ja, dan geldt dat het alternatief uitgevoerd dient te worden. Zo nee, dan wordt de ingreep aan de wet getoetst;
- De gunstige staat van instandhouding van de soort mag niet in het geding komen door de geplande ingrepen.

In deze rapportage worden de soorten uit tabel 3 (én tabel 2) van de Flora- en faunawet aangeduid met de term ‘strikt beschermde soorten’.

➤ *Vogellijst*

Alle inheemse vogelsoorten zijn strikt beschermd in het kader van de FF-wet. Tijdens het broedseizoen zijn ook de nesten van vogels beschermd. De FF-wet kent geen standaard periode voor het broedseizoen. In 2009 is de lijst aangepast met vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door zijn beschermd. De

meeste vogels maken elk jaar een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De wetgever ver-

staat onder vaste verblijfplaatsen van vogels ook nesten en holtes waar de vogels ook buiten de broedtijd regelmatig verblijven (zie kader).

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten

De meeste vogels gebruiken hun nest slechts eenmalig voor de voortplanting. Elk jaar bouwen de dieren een nieuw nest op meestal een andere locatie. Nesten van deze vogels zijn slechts gedurende het broedseizoen beschermd. Er zijn echter ook vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en waarop de verbodsbepalingen van artikel 11 van de FF-wet het gehele jaar van toepassing zijn. Er worden 5 categorieën onderscheiden:

1. Vogels waarvan de nesten ook buiten het broedseizoen als vaste rust- en verblijfplaats gebruikt worden (voorbeeld: steenuil).
2. Koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw en huismus).
3. Vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. (voorbeeld: buizerd en ransuil).
5. De volgende vogelsoorten behoren tot deze categorie: vogels die weliswaar terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De nesten van deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

4 Methode

In deze natuurtoets wordt een toetsing uitgevoerd ten aanzien van de Flora- en faunawet. Hierna worden de uitgevoerde onderzoeksmethoden voor de verschillende natuurwetgeving beschreven.

4.1 Literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek zijn bestaande verspreidingsgegevens verzameld. Hierbij is het archief van Bureau Viridis geraadpleegd en is literatuuronderzoek door middel van verspreidingsatlassen van verschillende soortgroepen verricht. De volgende rapportages van Bureau Viridis zijn gebruikt bij het opstellen van deze natuurtoets.

- Maassen, J. & M. van Delft, 2011. Quickscan Veenweg 21 te Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V., Culemborg;
- Delft, M. van, K. van Bochove & J. Maassen. Natuurtoets Sloop Veenweg 21 Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V., Culemborg;
- Meijrink, M. & J. Maassen, 2012. Quickscan Landweg 2 Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg;
- Feenstra, M. & J. Maassen, 2012. Quickscan Landweg 4 Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg.

Daarnaast is gebruik gemaakt van literatuurgegevens uit rapporten opgesteld door andere bureaus en van websites als www.waarneming.nl.

4.2 Veldonderzoek

Gedurende de veldonderzoeken op 29 februari, 17 april, 7 juni, 7 juli, 2 september en 17 en 24 september 2012, zijn de verschillende onderzoeksgebieden onderzocht op de aanwezigheid van strikt beschermde soorten. Hierbij is vooral aandacht besteed aan de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogels in de bebouwing en de groenstructuren en de aanwezigheid van vleermuizen en het belang van het gebied voor vleermuizen. Hierna worden de gebruikte onderzoeksmethodes per soortgroep beschreven.

4.2.1 Jaarrond beschermde vogels

In de broedtijd zijn de nesten van alle vogels beschermd. Als de nesten niet meer in gebruik zijn, zijn ze ook niet meer beschermd en mogen ze verwijderd worden. Een uitzondering hierop zijn de nesten van een aantal vogels die niet goed in staat zijn zelf een nest te bouwen, zoals steenuil, kerkuil, huismus en gierzwaluw (zie kader). Deze soorten zijn afhankelijk van bebouwing en de nesten en de nestplaatsen zijn het gehele jaar beschermd.

Mogelijke broedplaatsen van jaarrond beschermde vogels zoals uilen, huismus en gierzwaluw zijn in beeld gebracht tijdens vroege ochtend bezoeken in mei en juni.

4.2.2 Vleermuizen

Vleermuizen overwinteren in vorstvrije, vaak vochtige ruimtes. Na de winterslaap trekken de dieren naar de zomerverblijven. Daar worden eind mei, begin juni de kraamkolonies bezet. Dit zijn overwegend plaatsen die gelegen zijn op het zuiden of zuidwesten, in ieder geval plaatsen die snel opwarmen. De keuze van de kolonieplaatsen is soort specifiek. Sommige soorten, bijvoorbeeld de rosse vleermuis vormt kolonies altijd in boomholtes, andere soorten als laatvlieger en gewone dwergvleermuis zitten bijna altijd in gebouwen. In de kraamperiode wordt regelmatig van kolonieplaats gewisseld. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het aantal parasieten in de kolonieplaats. Kolonies worden gevonden in spouwmuren, onder dakpannen, onder het dakbeschot, achter boeiplanken en houten betimmeringen etc. Voorwaarde is, zoals eerder gesteld, dat de plaats gemakkelijk opwarmt.

Onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd volgens de richtlijnen van het Vleermuisprotocol. Dit protocol is ontwikkeld door en het Netwerk Groene Bureaus in samenwerking met de Dienst Landelijk Gebied, de Zoogdierverseniging en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Bureau Viridis is aangesloten bij dit Netwerk. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met batdetector met geluidsopnameapparatuur. Indien een soort niet op naam gebracht kon worden, zijn later de au-

tomatische opnames met speciale computerprogrammatuur gedetermineerd.

➤ *Zomerverblijfplaatsen*

Het onderzoek naar zomerverblijfplaatsen heeft plaatsgevonden middels twee bezoeken (2x nacht/ochtendbezoek) in de periode mei – juli. De bezoeken lagen minimaal 14 dagen uiteen.

➤ *Paarverblijfplaatsen*

Vleermuizen paren in de herfst op vaste plaatsen, zogenaamde paarplaatsen. Deze zijn door het bevoegd gezag beoordeeld als vaste verblijfplaats en zijn jaarrond beschermd. Het onderzoek om paarplaatsen in beeld te brengen is uitgevoerd in de periode tussen 15 augustus- 1 oktober. Deze bezoeken lagen ook minimaal 14 dagen uiteen.

➤ *Vliegroutes en foerageergebied*

Naast onderzoek naar vaste rust- en verblijfplaatsen is tijdens het vleermuisonderzoek de omgeving onderzocht op de aanwezigheid van vliegroutes voor vleermuizen en het gebruik van foerageergebieden. Er is specifiek gekeken naar het belang van de te kappen erfbeplanting en laanbomen voor vleermuizen.

4.2.3 *Overige soortgroepen*

Tijdens het veldonderzoek is de aanwezigheid van strikt beschermde soorten van overige groepen zoals vaatplanten, amfibieën, reptielen en grondgebonden zoogdieren onderzocht. Er is geen onderzoek naar vissen uitgevoerd. Er zijn geen geschikte watergangen aanwezig in het onderzoeksgebied. De ondiepe greppels tussen de verschillende percelen stonden allemaal droog tijdens de veldbezoeken.

4.2.4 *Analyse*

Aan de hand van de onderzoeksresultaten zijn de effecten van de sloop en de herinrichting op de verschillende strikt beschermde soorten beoordeeld. Aan de hand van de optredende effecten is een mitigatieplan opgesteld. Mitigerende maatregelen worden uitgevoerd om negatieve effecten zo veel mogelijk te voorkomen. Wanneer effecten niet voorkomen kunnen worden is het noodzakelijk een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. In deze rapportage wordt duidelijk aangegeven wat de te nemen vervolgstappen zijn om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

5 Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuur- en veldonderzoek beschreven. De resultaten worden per onderzoeksgebied besproken.

5.1 Veenweg 21

In 2011 is de woning en het erf aan de Veenweg 21 onderzocht op de aanwezigheid van strikt beschermde soorten flora en fauna. Er werden foeragerende vleermuizen en broedlocaties van huismussen aangehouden. Voor de sloop van de woning en de bijbehorende opstallen is in 2011 voorafgaande aan de sloopwerkzaamheden een Natuurtoets in het kader van de Flora- en faunawet opgesteld (Maassen & Van Delft, 2011; Van Delft *et al.*, 2011). De voorgeschreven mitigerende maatregelen zijn op de juiste wijze onder begeleiding van een ter zake kundige ecooloog van Bureau Viridis uitgevoerd.

5.1.1 Mitigatie huismussen

Zo is de woning onder begeleiding van een ecooloog gesloopt nadat met zekerheid was vastgesteld dat er geen broedende vogels meer aanwezig waren. In de

nieuwbouwwoningen in de omgeving zijn alternatieve broedlocaties voor huismussen aangebracht.

5.1.2 Mitigatie vleermuizen

Een van de mitigerende maatregelen was om de erfbeplanting op Veenweg 21 zo veel mogelijk te integreren in de toekomstige plannen. Vleermuizen gebruiken de erfbeplanting om te foerageren en daarnaast worden de bomen als oriëntatiepunt gebruikt. Door een bodemsanering kunnen de bomen niet behouden blijven. Gezien bovenstaande informatie was het noodzakelijk het belang van de erfbeplanting voor vleermuizen nogmaals te beoordelen.

5.1.3 Belang van te kappen bomen

De bomen zijn tijdens het veldbezoek op 24 september 2012 van belang geacht voor vleermuizen omdat ze als oriëntatiepunt en verbinding voor vleermuizen dienen. In het hoofdstuk effecten worden de effecten van het verwijderen van de groenstructuren op Veenweg 21 geanalyseerd.

Te behouden bomen op het erf van Veenweg 21 (17 & 18).

5.2 Resultaten Landweg 2

5.2.1 Vaatplanten

In het onderzoeksgebied zijn geen strikt beschermde vaatplanten aangetroffen tijdens het veldbezoek. Strikt beschermde soorten worden ook niet verwacht. Het onderzoeksgebied bestaat uit een tuin en een verruigt grasland met een aantal bomen waaronder schietwilgen en geschikte groeiplaatsen voor beschermde soorten ontbreken.

5.2.2 Broedvogels

Tijdens de veldbezoeken in het voorjaar werden verschillende kleine zang- en tuinvogels waaronder, koolmees, roodborst, winterkoning, staartmees, merel en heggenmus waargenomen. De kans is groot dat een aantal algemene broedvogels tot broeden komt in de erfbeplanting op dit perceel.

Op zes locaties in het huis en de schuur werden broedlocaties en/of mestsporen die duiden op een nestlocatie van huismussen aangetroffen. Nesten van huismus zijn jaarrond beschermd. Er werden geen nesten of sporen van nesten van andere jaarrond beschermde vogels aangetroffen.

5.2.3 Vleermuizen

Uit literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving van het onderzoeksgebied verschillende soorten vleermuizen waaronder gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis voorkomen (Zoogdieratlas). In de kerk van Hooglanderveen en omgeving is een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld en ten noorden van het onderzoeksgebied werd laatvlieger foeragerend vastgesteld (Heinen, 2006).

➤ *Verblijfplaatsen*

Tijdens een oriënterend veldbezoek werd de bebouwing op Landweg 2 beoordeeld op geschiktheid voor vleermuizen. De bebouwing lijkt geschikt te zijn als zomerverblijfplaats voor vleermuizen vanwege de aanwezigheid van overhangende dakpannen en ongebruikte rookkanalen. Er werden geen stootvoegen naar spouwruimten geconstateerd waardoor verblijfplaatsen in spouwmuren niet worden verwacht.

Tijdens de vleermuisonderzoeken uitgevoerd op 7 juni en 7 juli 2012 zijn enkel vleermuizen foeragerend en overvliegend waargenomen waaronder ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis. Op 2 en 17 september 2012 werden enkele langs vliegende gewone dwergvleermui-

zen of kort foeragerende dieren waargenomen, maar totaal geen roepende dieren. Herfstonderzoeken richten zich vrijwel altijd op met name roepende dieren. Tijdens de beide septemberrondes is weinig activiteit geconstateerd. Paarverblijven van een aantal soorten als gewone grootoren en gewone dwergvleermuizen kunnen gevonden worden door roepende mannetjes die rond hun verblijfplaats vliegen of door zwermgedrag. Paarverblijven van mannetjes van andere soorten (rosse- en ruige dwergvleermuizen) zijn vaak relatief eenvoudig vast te stellen omdat ze roepen vanuit hun verblijfplaats.

Naast de bebouwing zijn tevens de groenstroken op en rondom het erf onderzocht op de geschiktheid als verblijfplaats voor vleermuizen en is op basis van het onderzoek niet geschikt als zomerverblijfplaats aangeduid. Er zijn geen geschikte holten in de bomen aanwezig. De aangetroffen vleermuizen verblijven waarschijnlijk in woningen aan de overzijde van de Landweg. Deze woningen blijven vooralsnog behouden en worden niet in de nieuwbouwplannen betrokken door Ontwikkelingsbedrijf Vathorst.

➤ *Foerageergebied en vliegroutes*

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn steeds enkele individuen van de verschillende soorten vleermuizen foeragerend en/of overvliegend aangetroffen. De groenstructuren in het onderzoeksgebied worden gebruikt door enkele vleermuizen om te foerageren. De erfbeplanting is niet van groot belang voor vleermuizen gezien het geringe aantal foeragerende dieren en het ontbreken van vaste rust- en verblijfplaatsen.

5.2.4 Overige soortgroepen

Rondom de opstallen zijn geen strikt beschermde grondgebonden zoogdieren of sporen van soorten aangetroffen. Deze worden ook niet verwacht gezien het ontbreken van geschikt leefgebied voor strikt beschermde grondgebonden zoogdieren. Het onderzoeksgebied ligt ingesloten in woonkernen en is niet aantrekkelijk voor strikt beschermde soorten als das, eekhoorn of andere soorten.

Voor andere strikt beschermde soorten als amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelde zijn geen geschikte biotopen aanwezig in het plangebied. Er is geen oppervlakte water aanwezig en de tuin en overige erfbeplanting vormt geen geschikt leefgebied voor beschermde reptielen, libellen en dagvlinders.

5.2.5 Conclusie Landweg 2

- In de woning en de schuur zijn minstens 6 nesten van huismus aanwezig;
 - Jaarrond beschermde nesten van andere vogelsoorten zijn niet aangetroffen;
 - Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de bebouwing of erfbeplanting;
- De groenstructuren worden door enkele vleermuizen gebruikt als foerageergebied;
 - Op basis van het onderzoek worden geen andere strikt beschermde soorten verwacht uit de soortgroepen vaatplanten, zoogdieren, reptielen, amfibieën, vissen en ongewervelde.

Nesten en mestsporen van de huismus onder de overhangende kap (19 &20).

5.3 Resultaten Landweg 4

5.3.1 Vaatplanten

Er zijn geen strikt beschermde plantensoorten waargenomen. Gelet op de voorkomende biotopen en het verstoorde karakter van de vegetatie op het perceel worden beschermde vaatplanten ook niet verwacht.

5.3.2 Broedvogels

In het aanwezige groen rond de woning werd relatief veel activiteit van kleine zangvogels waargenomen van onder andere koolmees, roodborst, winterkoning, merel en vink. Er werd weinig activiteit van huismussen geconstateerd in vergelijking met Landweg 2. De bebouwing is tijdens drie veldbezoeken geobserveerd op invliegende huismussen, maar deze zijn niet waargenomen. Er wordt vanuit gegaan dat er geen (in gebruik zijnde) nesten van huismus aanwezig zijn in de woning.

De omgeving lijkt bijzonder geschikt voor uilen (steenuil en kerkuil). Het plangebied zelf en ook de directe omgeving is onderzocht op sporen van uilen zoals mestsporen, veren en braakballen. Deze zijn niet aangetroffen in het onderzoeksgebied.

Onder een afdak van de bebouwing aan Landweg 9 op circa 200 m afstand van Landweg 4 zijn mestsporen van mogelijk steenuil aangetroffen. De sporen waren minimaal en het lijkt er niet op dat de steenuil een vaste rust- en verblijfplaats heeft op deze locatie, zo zijn er bijvoorbeeld geen braakballen aangetroffen. Indien de sporen van een steenuil zijn betreft het zeer waarschijnlijk een zwervend exemplaar.

5.3.3 Vleermuizen

Uit literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving van het onderzoeksgebied verschillende soorten vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis voorkomen (Heinen, 2006, Zoogdier-atlas).

➤ *Verblijfplaatsen*

De schuren en woning op het perceel aan de Landweg 4 zijn tijdens het oriënterend veldbezoek matig geschikt bevonden als zomerverblijfplaats voor vleermuizen. Door de lage bebouwing is de kans op predatie door muizen en ratten vrij groot. De bewoner gaf

tijdens het veldbezoek aan foeragerende vleermuizen te zien in de schemer.

Het beeld van de waarnemingen is gelijk aan die van Landweg 2. Gedurende de avonden werden enkele foeragerende en overvliegende vleermuizen waargenomen waaronder ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis. Er werden geen roepende dieren waargenomen tijdens de september rondes. Verblijfplaatsen van vleermuizen worden niet verwacht in het onderzoeksgebied. Naast de bebouwing zijn tevens de groenstroken op en rondom het erf onderzocht op de geschiktheid als verblijfplaats voor vleermuizen. Op basis van het onderzoek is de erfbeplanting niet geschikt bevonden als zomerverblijfplaats. Er zijn geen geschikte holten in de bomen aanwezig. De aangetroffen vleermuizen verblijven waarschijnlijk in woningen aan de overzijde van de Landweg. Deze woningen blijven behouden en worden niet in de nieuwbouwplannen betrokken door Ontwikkelingsbedrijf Vathorst. De percelen zijn in eigendom van Hooglanderveen en het is onbekend wat er met de woningen gaat gebeuren.

➤ *Foerageergebied en vliegroutes*

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn steeds enkele individuen van de verschillende soorten foeragerend en/of overvliegend aangetroffen. De groenstructuren in het onderzoeksgebied worden gebruikt door enkele vleermuizen om te foerageren. De erfbeplanting is niet van groot belang voor vleermuizen gezien het geringe aantal foeragerende dieren en het ontbreken van vaste rust- en verblijfplaatsen.

5.3.4 Overige soortgroepen

Rondom de opstallen zijn geen strikt beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen. Er is in het bijzonder gelet op sporen van steenmarter maar deze zijn niet aangetroffen. Het onderzoeksgebied ligt ingesloten in woonkernen en is niet aantrekkelijk voor strikt beschermde soorten als das, eekhoorn of andere soorten.

Voor andere strikt beschermde soorten als amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelde zijn geen geschikte biotopen aanwezig in het plangebied. Er is geen oppervlakte water aanwezig en de tuin en overige erfbeplanting vormt geen geschikt leefgebied voor beschermde reptielen, libellen en dagvlinders.

5.3.5 Conclusie Landweg 4

- Er zijn geen nesten van huismus of andere jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen;
 - Op Landweg 9 zijn enkele mestsporen aangetroffen die mogelijk duiden op steenuil die zeer incidenteel in het gebied verblijft;
 - Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de bebouwing of erfbeplanting;
- De groenstructuren in het onderzoeksgebied zijn van marginaal belang als foerageergebied voor vleermuizen;
 - Op basis van het onderzoek en de terreingesteldheid worden geen andere strikt beschermde soorten verwacht.

Woning Landweg 1 (21) en de woning aan de Landweg 9 (22). Beide woningen zijn potentieel geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

Boomgaard behorende bij Landweg 4, potentieel geschikt als foerageergebied voor steenuil (23). Mestsporen die mogelijk duiden op de zeer incidentele aanwezigheid van een steenuil (24).

5.4 Resultaten Velden 2D

5.4.1 Vaatplanten

Er zijn geen strikt beschermde soorten waargenomen. Het onderzoeksgebied bestaat uit percelen met ruigte vegetatie en percelen welke extensief worden begraasd door schapen. Gelet op de voorkomende biotopen worden beschermde vaatplanten ook niet verwacht.

5.4.2 Broedvogels

In de aanwezige groenstructuren in het onderzoeksgebied zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogels aangetroffen. Mogelijk komen algemene broedvogels tot broeden in de bomenrijen van het onderzoeksgebied.

Het kleinschalige begraasde grasland met voldoende groenstructuren is in potentie geschikt als foerageergebied voor steenuil. De knotwilgen zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van een broedlocatie van deze soort, maar is niet aangetroffen. Mogelijk foeraert een uil incidenteel in het onderzoeksgebied.

5.4.3 Vleermuizen

Uit literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving van het onderzoeksgebied verschillende soorten vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis voorkomen (Heinen, 2006, Zoogdier-atlas).

➤ *Verblijfplaatsen*

De groenstructuren in het onderzoeksgebied zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van holten geschikt voor vleermuizen. Deze zijn niet aangetroffen. Verblijfplaatsen van vleermuizen worden niet verwacht in de bomenrijen.

➤ *Foerageergebied en vliegroutes*

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn steeds enkele individuen van de verschillende soorten foeragerend en/of overvliegend aangetroffen op de percelen van Landweg 2 en 4. Deze vleermuizen maken ook ge-

bruik van de omliggende percelen in het onderzoeksgebied Velden 2D om te foerageren. Door het kleinschalige karakter met bomenrijen en andere groenstructuren is het geschikt foerageergebied voor vleermuizen. De vleermuizen die gebruik maken van het onderzoeksgebied verblijven waarschijnlijk in woningen aan de overzijde van de Landweg. Deze woningen blijven behouden en worden niet in de nieuwbouwplannen betrokken door Ontwikkelingsbedrijf Vathorst. De percelen zijn in eigendom van Hooglanderveen en het is onbekend wat er met de woningen gaat gebeuren.

5.4.4 Overige soortgroepen

Het onderzoeksgebied ligt ingesloten in woonkernen en is niet aantrekkelijk voor strikt beschermde zoogdieren als das, eekhoorn of andere soorten. Deze soorten of sporen van deze dieren zijn niet aangetroffen.

Voor andere strikt beschermde soorten als amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelde zijn geen geschikte biotopen aanwezig in het onderzoeksgebied. Er is geen oppervlakte water aanwezig en de door schapen begraasde graslanden vormen geen geschikt leefgebied voor beschermde reptielen, libellen en dagvlinders.

5.4.5 Conclusie Velden 2D

- Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen;
- Op Landweg 9 zijn enkele mestsporen aangetroffen die mogelijk duiden op steenuil die zeer incidenteel in het gebied verblijft;
- Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in bomen;
- De groenstructuren in het onderzoeksgebied zijn van belang als foerageergebied/vliegroute voor vleermuizen;
- Op basis van het onderzoek en de terreingesteldheid worden geen andere strikt beschermde soorten verwacht.

6 Effecten op strikt beschermde soorten

6.1 Effecten Veenweg 21

Door het verwijderen van de erfbeplanting op Veenweg 21 verdwijnt een oriëntatiepunt voor vleermuizen. Vleermuizen verplaatsen zich door het landschap met behulp van ultrasone geluiden. Deze worden in een per soort verschillende frequentie en ritme uitgezonden. De ultrasone geluiden worden teruggekaatst door landschapselementen zoals bomenrijen en geven de vleermuis een beeld van zijn omgeving. Gebieden zonder deze structuren zijn voor vleermuizen moeilijker bereikbaar. Landschapselementen zijn daarom een onlosmakelijk onderdeel van het leefgebied van vleermuizen.

Om de effecten van het verwijderen van de groenstructuren te kunnen beoordelen zijn voor het gehele deelgebied Velden 2C en 2D de aanwezige groenstructuren in beeld gebracht. Tijdens het onderzoek

bleek dat in de omgeving van Veenweg 21 verschillende groenelementen vanuit het oorspronkelijke kleinschalige agrarische landschap in de nieuwbouw zijn geïntegreerd. Met een aantal kleine aanpassingen ontstaat er een groenstructuur door het deelgebied die door vleermuizen en andere soorten gebruikt kan worden om hun weg door de nieuwbouw te vinden. Het verwijderen van de groenstructuren op het perceel van Veenweg 21 zal geen negatieve effecten opleveren wanneer de aanpassingen worden doorgevoerd.

6.1.1 Bestaande structuren

Hierna wordt een overzicht gegeven van de aanwezige groenstructuren. Daarna wordt op kaart weergegeven welke aanpassingen doorgevoerd moeten worden om effecten van de kap op vleermuizen te voorkomen.

Bestaande vliegroutes in de vorm van watergangen en oude eikenlanen nabij Veenweg 21 (25).

Bestaande vliegroutes in de vorm van geïntegreerde groenstructuren, nieuwe structuren en te behouden delen van het onderzoeksgebied (26).

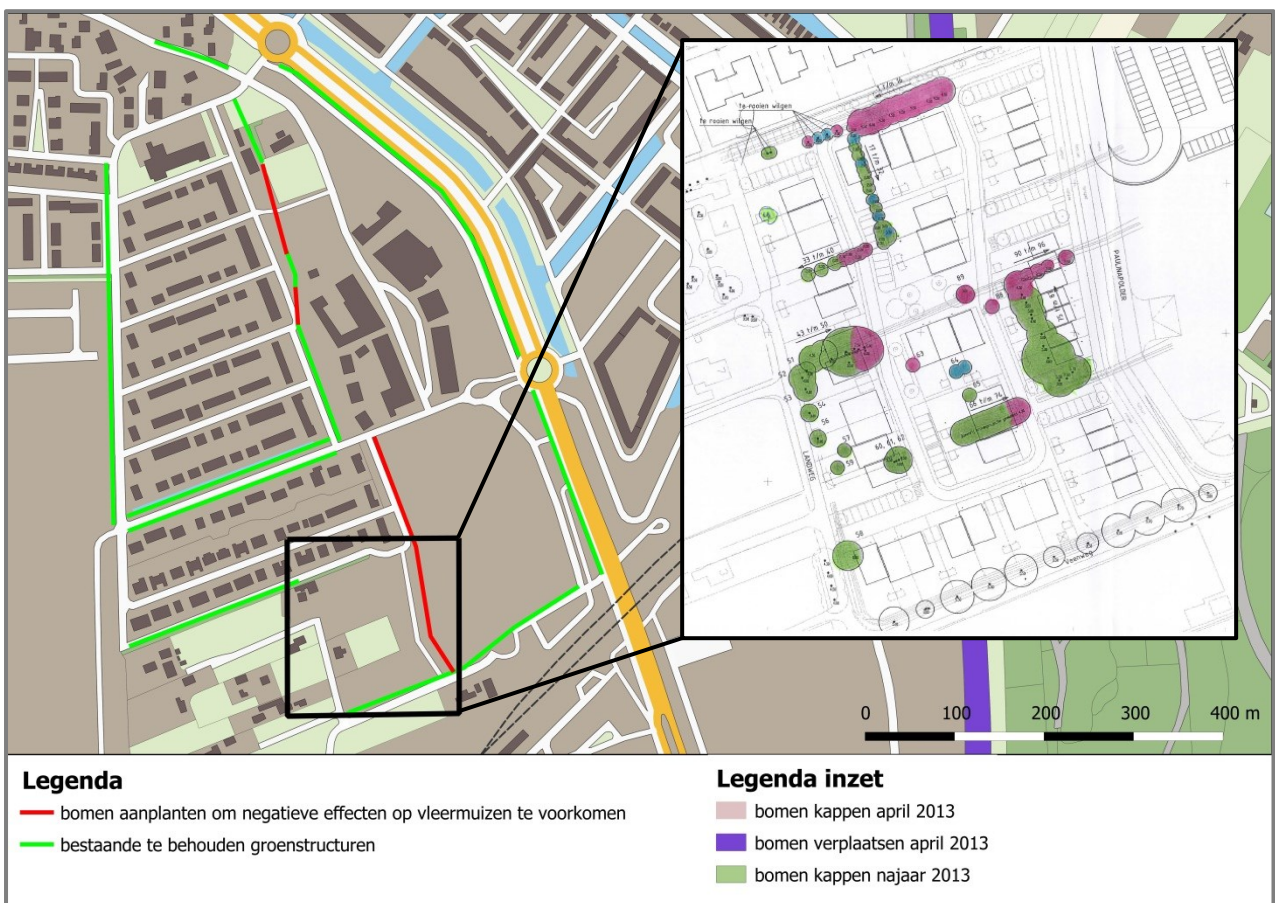

6.1.2 Knelpunten in aanwezige structuren

In bovenstaande afbeeldingen is een impressie weergegeven van de bestaande groenstructuren in het deelgebied Velden 2C en 2D. De erfbeplanting van Veenweg 21 vormt een stapsteen in de structuren zodat vleermuizen zich kunnen bewegen binnen de nieuwbouw. Door het verwijderen van de erfbeplan-

ting ontstaat een 'gat'. Door onderstaande aanpassingen door te voeren worden alternatieven geboden en worden negatieve effecten op vleermuizen voorkomen. Met rode lijnen zijn de delen aangegeven waar aanvullend bomen aangeplant gaan worden om negatieve effecten op vleermuizen te voorkomen..

Figuur 3 | Overzicht van de knelpunten in bestaande groenstructuren. Met rood zijn de delen aangegeven waar aanvullend bomen aangeplant moeten worden om negatieve effecten op vleermuizen te voorkomen. Voor het omkaderde gebied staat een specifieke uitwerking van de plannen per boom weergegeven op de inzet. Bron basiskaart: Basisregistratie Kadaster 2013. Bron inzet: Ingenieursbureau Vathorst.

6.2 Effecten Landweg 2

6.2.1 Broedvogels

Op zes plekken werden nesten van huismus aangetroffen in de bebouwing van Landweg 2. Door de geplande sloopwerkzaamheden zullen de nesten verdwijnen. Broedlocaties van huismussen zijn jaar rond beschermd en het aantasten van deze nesten is in overtreding met artikel 11 de van de Flora- en faunawet, het aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen. Om een overtreding te voorkomen moeten negatieve effecten op huismussen worden gemitigeerd. Hierbij kan worden gedacht aan het slopen buiten de broedperiode van huismussen en het aanbieden van alternatieve broedlocaties. In het hoofdstuk mitigatie worden de te nemen mitigerende maatregelen uitgebreid beschreven.

Naast het aanbieden van alternatieven in de nieuwbouw kunnen huismussen in de tussen liggende periode gebruik maken van de bebouwing aan de overzijde van de Landweg. Deze oude bebouwing is geschikt voor huismussen en ook het omliggende kleinschalige land met vele groenstructuren en rommelige erven is geschikt voor huismus. Mogelijk worden deze woningen in de toekomst ook gesloopt, maar dan kunnen de aangebrachte verblijven in de nieuwbouw het verlies aan verblijfplaatsen opvangen.

Door het nemen van de juiste maatregelen zullen de huismussen geen negatieve effecten ondervinden van de sloopwerkzaamheden. Door het aanbieden van alternatieven in het onderzoeksgebied blijven de broedparen behouden en zal er geen dip ontstaan in de populatie. De gunstige staat van instandhouding van de populatie huismussen komt niet in het geding door de werkzaamheden.

De overige aanwezige broedvogels zullen geen negatieve effecten van de voorgenomen sloopwerkzaamheden ondervinden mits deze buiten het broedseizoen plaatsvinden.

6.2.2 Vleermuizen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de bebouwing van Landweg 2. Wel zijn enkele vleermuizen foeragerend waargenomen. Door de groenstructuren in het gebied te optimaliseren zal

het onderzoeksgebied ook na de herinrichting bereikbaar en geschikt blijven voor vleermuizen. De bomenrij tussen de bestaande nieuwbouw en de nieuwe uitbreiding wordt verplaatst en in het najaar van 2013 versterkt door nieuwe aanplant van inheemse boomsoorten en onder begroeiing. Daarnaast blijft het kleinschalige agrarische karakter aan de overzijde van de weg behouden waardoor geschikt foerageergebied in de naaste omgeving voorlopig behouden blijft.

De effecten op vleermuizen is verwaarloosbaar wanneer tijdens de inrichting rekening wordt gehouden met de bereikbaarheid en geschiktheid voor vleermuizen. Zo moet er rekening gehouden worden met de gebruikte verlichting in de nieuwbouw en moeten groenstructuren binnen de nieuwbouw aangebracht worden. Aanvullend adviseren wij om alternatieve verblijfplaatsen in de nieuwbouwwoningen te realiseren. Op deze wijze worden de mogelijkheden binnen het leefgebied van vleermuizen vergroot.

6.2.3 Overige soorten

Er zijn geen strikt beschermde soorten van andere soortgroepen dan broedvogels en vleermuizen aangetroffen in het plangebied en deze worden ook niet verwacht. Andere strikt beschermde soorten ondervinden daarom geen negatieve effecten van de voorgenomen ingrepen.

6.2.4 Conclusie

- Nesten van huismus worden aangetast door de sloopwerkzaamheden. Uitvoeren van mitigerende maatregelen is noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen;
- Eventuele algemene broedvogels die broeden in de omgeving van het object zullen geen negatieve effecten ondervinden van de werkzaamheden mits deze plaatsvinden buiten het broedseizoen;
- Foerageergebied van vleermuizen wordt aangetast, door het nemen van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten voorkomen;
- Overige strikt beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht. Zij ondervinden geen nadelige effecten van de voorgenomen ingrepen.

6.3 Effecten Landweg 4

6.3.1 Broedvogels

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen in de bebouwing van Landweg 4. Ook in de erfbeplanting zijn deze nesten niet aanwezig.

De overige aanwezige broedvogels zullen geen negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden ondervinden mits deze buiten het broedseizoen plaatsvinden.

Zeer incidenteel wordt het onderzoeksgebied bezocht door een steenuil, het betreft mogelijk een zwervend exemplaar. Het is niet bekend waar de broedlocatie van deze uil zich bevindt. De boomgaard behorende bij Landweg 4 is potentieel geschikt als foerageergebied. Gezien de weinige mestsporen op Landweg 9 wordt niet verwacht dat het onderzoeksgebied van groot belang is voor de steenuil. In de naaste omgeving aan de rand van Hooglanderveen zijn geschikte foerageergebieden aanwezig. Effecten op steenuilen worden niet verwacht.

6.3.2 Vleermuizen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de bebouwing van Landweg 4. Wel zijn enkele vleermuizen foeragerend waargenomen. Zoals gezegd wordt de bomenrij tussen de bestaande nieuwbouw en de uitbreidingslocatie verplaatst en in het najaar van 2013 versterkt door nieuwe aanplant van inheemse bomen en struiken. De effecten op vleermuizen zijn verwaarloosbaar wanneer tijdens de inrichting rekening wordt gehouden met de bereikbaarheid en geschiktheid voor vleermuizen. Zo moet er rekening gehouden worden met de gebruikte verlichting in de nieuwbouw en moeten groenstructuren worden aangelegd. Aanvullend adviseren wij om alternatieve verblijfplaatsen in de nieuwbouwwoningen te realiseren. Op deze wijze worden de mogelijkheden binnen het leefgebied van vleermuizen vergroot.

6.3.3 Overige soorten

Er zijn geen strikt beschermde soorten van andere soortgroepen aangetroffen in het plangebied en deze worden ook niet verwacht. Andere strikt beschermde soorten ondervinden geen negatieve effecten van de voorgenomen ingrepen.

6.3.4 Conclusie Landweg 4

- Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van broedvogels aangetroffen en deze ondervinden dus geen hinder;

- Mogelijk wordt het gebied incidenteel door een steenuil bezocht. Een broedlocatie is niet aangetroffen en wordt buiten het onderzoeksgebied verwacht. Gezien het incidentele karakter van de bezoeken van de steenuil én de aanwezigheid van geschikte gronden in de naaste omgeving worden geen effecten op uilen verwacht;
- Eventuele algemene broedvogels die broeden in de omgeving van het object zullen geen negatieve effecten ondervinden van de werkzaamheden mits deze plaatsvinden buiten het broedseizoen;
- Foerageergebied van vleermuizen wordt aangetaast, door het nemen van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten voorkomen;
- Overige strikt beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht. Zij ondervinden geen nadelige effecten van de voorgenomen ingrepen.

6.4 Effecten Velden2D

Door de voorgenomen herinrichting van Velden 2D worden kleinschalige agrarische percelen omgezet in een nieuwbouwwijk. Hierbij moeten bomenrijen en andere groenstructuren worden verwijderd en/of verplaatst en de bestaande bebouwing wordt gesloopt (Landweg 2 en 4). In figuur 4 wordt een overzicht van de toekomstige inrichting weergegeven.

6.4.1 Broedvogels

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen in het onderzoeksgebied. Ook in de erfbeplanting zijn deze nesten niet aanwezig. De overige aanwezige broedvogels zullen geen negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden ondervinden mits deze buiten het broedseizoen plaatsvinden.

Zeer incidenteel wordt het onderzoeksgebied bezocht door een steenuil, het betreft mogelijk een zwervend exemplaar. Het is niet bekend waar de broedlocatie van deze uil zich bevindt. In het onderzoeksgebied bevindt zich geen broedlocatie. Door de herinrichting wordt mogelijk leefgebied aangetast. Gezien de weinige mestsporen op Landweg 9 wordt niet verwacht dat het onderzoeksgebied van groot belang is voor uilen. In de naaste omgeving aan de rand van Hooglanderveen zijn geschikte foerageergebieden aanwezig.

6.4.2 Vleermuizen

Door de groenstructuren in het gebied te optimaliseren zal het onderzoeksgebied ook na de herinrichting

bereikbaar en geschikt blijven voor vleermuizen. De bomenrij tussen de bestaande nieuwbouw en de nieuwe uitbreiding (figuur 3) wordt verplaatst en in het najaar van 2013 versterkt door nieuwe aanplant van inheemse bomen en struiken. Daarnaast blijft het kleinschalige agrarische karakter aan de overzijde van de Landweg behouden waardoor geschikt foerageergebied in de naaste omgeving voorlopig behouden blijft. De effecten op vleermuizen zijn verwaarloosbaar wanneer tijdens de inrichting rekening wordt gehouden met de bereikbaarheid en geschiktheid voor vleermuizen. Zo moet er rekening gehouden worden met de gebruikte verlichting in de nieuwbouw en worden groenstructuren aangelegd. Aanvullend adviseren wij om alternatieve verblijfplaatsen in de nieuwbouwwoningen te realiseren. Op deze wijze kunnen eventuele verblijfplaatsen aan de overzijde van de Landweg worden gemitigeerd en worden de mogelijkheden binnen het leefgebied van vleermuizen vergroot.

6.4.3 Overige soorten

Er zijn geen strikt beschermde soorten van andere soortgroepen aangetroffen in het plangebied en deze

worden ook niet verwacht. Andere strikt beschermde soorten ondervinden geen negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden.

6.4.4 Conclusie Velden 4D

- Mogelijk wordt het gebied incidenteel door een steenuil bezocht. Een broedlocatie is niet aange troffen en wordt buiten het onderzoeksgebied verwacht. Gezien het incidentele karakter van de bezoeken van de steenuil én de aanwezigheid van geschikte gronden in de naaste omgeving worden geen effecten op uilen verwacht;
- Eventuele algemene broedvogels die broeden in de omgeving van het object zullen geen negatieve effecten ondervinden van de sloopwerkzaamheden mits deze plaatsvinden buiten het broedseizoen;
- Foerageergebied van vleermuizen wordt aangetaast, door het nemen van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten voorkomen;
- Overige strikt beschermde soorten zijn niet aange troffen en worden ook niet verwacht. Zij ondervinden geen nadelige effecten van de ingrepen.

Figuur 4 | Overzicht van de toekomstige herinrichting Velden 2D (bron: Ontwikkelingsbedrijf Vathorst).

7 Ontheffing Flora- en faunawet

7.1 Ontheffingsaanvraag

De voorgenomen werkzaamheden tasten broedlocatie van huismus en foerageergebied van vleermuizen aan. Dit is in overtreding met de Flora- en faunawet. Er zijn 2 manieren om met de aanwezigheid van beschermde soorten om te gaan:

1. Er wordt bij het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) een ontheffing aangevraagd voor het overtreden van de Flora- en faunawet. Het is echter niet aannemelijk dat deze ontheffing wordt verleend zonder dat er mitigerende maatregelen voor de soorten worden genomen. Voor broedvogels geldt dat geen ontheffing aangevraagd kan worden, broedvogels mogen nooit verstoord worden.
2. Door het nemen van maatregelen wordt voorkomen dat de FF-wet wordt overtreden. Het aanvragen van een ontheffing is dan niet nodig. Bij maatregelen moet gedacht worden aan zogenaamde mitigerende maatregelen.

7.2 Uitspraak Raad van State

Op 11 juli 2012 heeft de RvS twee eindspraken voor de Flora- en faunawet gedaan. De essentie van de uitspraken is dat de RvS vindt dat Dienst Regelingen twee aanvragen voor een ontheffing niet had moeten afwijzen. De ontheffingsaanvragen zijn afgewezen omdat Dienst Regelingen had beoordeeld dat het voorgestelde mitigatieplan voldoende was om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Een ontheffing zou in deze gevallen wel nodig zijn, omdat de maatregelen die de aanvrager voorstelde een overtreding van de Flora- en faunawet niet zouden voorkomen.

Door deze uitspraak zal Dienst Regelingen bij de beoordeling extra aandacht besteden aan de maatregelen die de aanvrager voorstelt om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. De functies van een gebied voor aanwezige dieren moeten volledig in kaart zijn gebracht en moeten behouden blijven. De activiteiten mogen namelijk niet schadelijk zijn voor dieren of planten. Is schade aan beschermde soorten niet te voorkomen, dan mogen de activiteiten alleen uitgevoerd worden met een ontheffing.

Dienst Regelingen heeft de beoordeling aangescherpt, maar blijft op de zelfde wijze omgaan met het afgeven van ontheffingen. Indien effecten worden voorkomen door mitigatie is een ontheffing niet noodzakelijk. Er wordt echter strenger beoordeeld of dit daadwerkelijk zo is. Door het nemen van de juiste mitigatie worden in onderhavig project negatieve effecten tijdens en na de uitvoering voorkomen.

7.3 Conclusie

Door het uitvoeren van de juiste mitigerende maatregelen conform de maatregelen opgesteld in hoofdstuk 8 wordt een overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen. Het aanvragen van een ontheffing van de Flora- en faunawet is daarom niet nodig.

8 Mitigerende maatregelen

Hierna worden de te nemen mitigerende maatregelen beschreven.

8.1 Broedvogels

De onderstaande maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten op broedvogels te voorkomen:

- De sloop van de bebouwing van Landweg 2 mag pas uitgevoerd worden wanneer door een eco-loog is vastgesteld dat huismussen niet meer broeden in de bebouwing;
- De sloopwerkzaamheden en het verwijderen en verplaatsen van groenstructuren moeten worden uitgevoerd buiten de broedperiode van vogels. Deze loopt globaal van 15 maart –15 juli;
- Indien het niet mogelijk is de werkzaamheden af te ronden voor aanvang van de broedperiode moet de uitvoeringslocatie voor aanvang van de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van broedgevallen;
- Alle in gebruik zijnde nesten zijn beschermd ook buiten de reguliere broedperiode. De werkzaamheden mogen pas uitgevoerd worden wanneer er geen broedgevallen meer aanwezig zijn;
- Indien broedende vogels worden aangetroffen en deze verstoord kunnen worden door de werkzaamheden worden de verstorende werkzaamheden stilgelegd en pas voortgezet wanneer de jongen zijn uitgevlogen;
- De broedvogelcontrole zal worden uitgevoerd door een ter zake kundige op het gebied van broedvogels;

- Door het aanbrengen van alternatieve verblijfplaatsen voor huismussen in de nieuwbouw worden effecten op huismussen voorkomen.

8.2 Vleermuizen

Vleermuizen ondervinden negatieve effecten van de herinrichting. Het is noodzakelijk om deze negatieve effecten te mitigeren door:

- Kapwerkzaamheden in de winterrust van vleermuizen uit te voeren (november-maart);
- Knelpunten in de bestaande groenstructuren te verbeteren door bomen aan te planten zoals aangegeven in figuur 3 van deze rapportage. De bomen zijn bij voorkeur inheems en moeten aan de volgende eisen voldoen:
 - Hoogte van circa 6 meter;
 - Op een afstand van max. 20 meter van elkaar geplant;
- Een deel van de bestaande bomen wordt verplaatst (zie figuur 3). Op deze wijze wordt de bestaande bomenrij tussen de nieuwbouw en de uitbreidingslocatie verplaatst. In het najaar van 2013 wordt de bomenrij versterkt door aanplant van inheemse bomen en struiken;
- Groenstructuren aanbrengen in de nieuwbouw (zie figuur 4);
- Aangepaste, vleermuisvriendelijke verlichting gebruiken in de nieuwbouw (verlichting die uitstraalt naar beneden);
- Aanbrengen van alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen in de nieuwbouwwoningen.

9 Literatuur

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Kooijmans J.L., 2011
Stadsvogels; bouwen, beleven, beschermen. Vogelbescherming Nederland. Tirion natuur, Utrecht.
- Vogelbescherming Nederland, 2008
De huismus anno 2008, Update van het Actieplan huismus.
- Dietz, C, & O. van Helversen et al, 2009
Vleermuizen, alle soorten van Europa en Noord-West-Afrika, Tirion Natuur.
- Limpens, H. & K. Mostert et al., 1997
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, KNNV Uitgeverij
- Delft, M. van, K. van Bochove & J. Maassen, 2011.
Natuurtoets Sloop Veenweg 21 Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V., Culemborg;
- Feenstra, M.& J. Maassen, 2012.
- Quicksan Landweg 4 Hooglander-veen . Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg.
- Heinen, 2006.
Natuurtoets aanleg fietstunnel Nijkerkerstraat en Tennisdrome.
- Maassen, J. & M. van Delft, 2011.
Quicksan Veenweg 21 te Hooglanderveen. Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V., Culemborg;
- Meijrink, M. & J. Maassen, 2012.
Quicksan Landweg 2 Hooglander-veen . Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg;
- Websites:
www.waarneming.nl
www.zoogdieratlas.nl
www.vogelbescherming.nl
www.monier.nl

Bijlage 1: Alternatieve verblijfplaatsen in nieuwbouw

Vleermuizen

Om gebouwen voor vleermuizen aantrekkelijk te maken is het vooral van belang dat spouwmuren beschikbaar zijn. Dat kan bijvoorbeeld door het open houden van stootvoegen.

Ook kunnen vleermuiskasten ingebouwd worden. Tot nu toe maken alleen gewone dwergvleermuizen hiervan gebruik en als winterverblijfplaats en voor kraamkolonies zijn ze niet of nauwelijks geschikt. Er komen echter steeds meer interessante inbouwvoorzieningen op de markt (med. E. Korsten). Als besloten wordt tot het plaatsen van kasten is het verstandig deskundig advies in te winnen voor de betreffende situatie. Ook kan eventueel een kast aan de buitenkant van een gebouw geplaatst worden. Op de foto staat een externe kast aan een gebouw in Tilburg waar een kraamkolonie van gewone dwergvleermuizen gebruik van maakt. In plaats van een externe kast kan echter beter een ingebouwde vleermuisvoorziening aangebracht worden.

Externe vleermuiskast aan een gebouw in Tilburg. In 2009 werden hier ruim 250 uitvliegende gewone dwergvleermuizen geteld. Als kasten kunnen worden ingebouwd verdient dat echter sterk de voorkeur.

Foto: Erik Korsten.

Huismussen

Vogelschroot, officieel vogel en muiswering, maakt daken ontoegankelijk voor vogels waarbij de voor het dak noodzakelijke ventilatie gewaarborgd blijft. Sinds

de invoering van het bouwbesluit, waarin wordt verplicht om gaten groter dan 10 mm dicht te maken in nieuwbouwhuizen, is in meer dan honderdduizend Nederlandse woningen vogelschroot geplaatst. Uiteindelijk zullen alle pannendaken ongeschikt zijn als nestplaats voor de huismus. Als een alternatief voor vogelschroot is daarom de Vogelvide ontwikkeld door de firma Comfortdak in samenwerking met Vogelbescherming Nederland. Dit bouw materiaal voldoet bouwtechnisch en juridisch aan dezelfde eisen als vogelschroot, maar maakt de onderste rij dakpannen juist geschikt als nestplaats voor huismussen en andere kleine vogels. De Vogelvide is specifiek ontwikkeld voor hellende daken.

In de regel moeten huismussen erg wennen aan veranderingen in hun leefomgeving. De vraag was dan ook: "Wordt de Vogelvide als nieuwe nestmogelijkheid geaccepteerd?" Daarom werd de Vogelvide gedurende twee broedseizoenen getest in vier steden: Alkmaar, Amsterdam Hardenberg en Noordwijk. Op drie van de vier testlocaties hebben de mussen interesse getoond in de Vogelvide en op twee van deze locaties is door meerdere paartjes daadwerkelijk gebroed. Huismussen blijken in staat om in de vogelvide eieren uit te broeden en jongen te voeren, luidde de conclusies van deze testperiode. Door dit bemoedigende resultaat heeft Vogelbescherming Nederland besloten het concept te laten ontwikkelen tot een eindproduct. De Vogelvide is de eerste belangrijke stap in het keren van de achteruitgang van de huismus. De Vogelvide wordt geproduceerd door Monier b.v.

Het plaatsen van huismussenpannen in de nieuwbouw of bestaande woningen is ook een goede manier om alternatieven aan te bieden. Voor de pannen geldt dat er meerdere mussenpannen aangebracht moeten worden.

Gierzwaluwen

Door de voorgenomen werkzaamheden worden geen gierzwaluwnesten aangetast. Het is echter aan te raden om ook voor deze soort voorzieningen te tref-

fen in de nieuwbouw. Voor gierzwaluwen zijn er diverse nestmogelijkheden in de handel. Voor gebouwen met dakpannen kunnen speciale gierzwaluwpennen met invliegopening gebruikt worden. Het dak moet vanwege het gevaar van oververhitting wel naar het noorden of oosten gericht zijn en het liefst steiler zijn dan 45°. Bij nieuwbouw met platte daken kunnen gierzwaluwkasten gebruikt worden die aan de gevel worden gehangen of worden ingemetseld. Er zijn onder andere neststenen van houtbeton beschikbaar. Aangezien gierzwaluwen koloniebroeders zijn dienen meerdere stenen of pannen bij elkaar geplaatst te worden met voldoende tussenruimte.

Bronnen:

www.vleermuis.net.
www.vleermuizenindestad.nl
www.natuurbericht.nl

www.Vogelbescherming.nl
www.gierzwaluw.com
www.gierzwaluwbescherming.nl
www.reszto.nl